

МАРТА ВУКОТИЋ-ЛАЗАР

АРХИТЕКТА

ГРИГОРИЈЕ САМОЈЛОВ
- ИЗЛОЖБА -

А уторска изложба историчара уметности Милана Просена, под називом “Архитекта Григорије Самојлов”, проистекла је из дипломског рада о животу и делу овог знаменитог архитекте. Рад је потом и награђен годишњом наградом Спомен збирке Павле Бељански, као најбољи дипломски рад из домена Националне историје уметности за школску 2003/2004. годину.

У циљу подстрека и унапређења истраживања српске архитектуре XIX и XX века Музеј науке и технике у свом досадашњем раду дао је приоритет сакупљању, проучавању и заштити опуса знаменитих српских архитеката, међу којима се у Одељењу архитектуре налази и велики број радова руских градитеља – емиграната, чији је допринос развоју српске архитектуре између два светска рата од изузетне важности. Ту се чува и обимна и драгоцену заоставштина архитекте Григорија Самојлова, коју је Музеју поклонио Иван Самојлов, син архитекте. Одељење архитектуре је ову заоставштину поверило историчару уметности Милану Просену, на иницијативу Одељења за историју уметности Филозофског факултета у Београду, а у циљу “помоћи и подстрека преко потребног истраживања српске архитектуре XIX и XX века”.

Плод ове драгоцене сарадње је изложба “Архитекта Григорије Самојлов”, на којој се први пут

излажу у јавности његови оригинални пројекти, али и ставља на увид драгоцен и обиман пројектантски, педагошки, али и изузетан уметнички рад.

Григорије Иванович Самојлов је представник најмлађе генерације руских емиграната који су се формирали у Краљевини СХС, то јест у Југославији. Тој генерацији руских архитеката припадали су и Георгиј Сташевски, Петар Анагности, Андреј Папков, Александар Медведев, Леонид Макшејев и Павле Крат. Самојлов је рођен 8. септембра 1904. године у Таганрогу у Русији, а умро је 15. октобра 1989. године у Београду.

Истражујући заоставштину архитекте Самојлова, али и документацију о времену којем је он припадао, Милан Просен је кроз научну обраду,

систематично и стрпљиво одабрао материјал занимљив и важан за реализацију изложбе, која ће опус архитекте Самојлова и њега као човека приближити широкој културној јавности. Овај “Рус без Русије” оставио је за собом обимно и разнородно дело, настало у континуитету од шездесет година. Изложба у Галерији Музеја науке и технике умногоме је употпунила досадашња тумачења његовог рада, подједнако успешног у сва три владајућа стила архитектуре времена коме је припадао. Пројекте настале у духу академизма, српско-византијског стила, али и модернизма повезује осебујна и креативна личност, доследна на путу професионализма. Та доследност и љубав према струци донеле су му поверење бројних

инвеститора, међу којима се истиче породица Теокаровић, за коју је био ангажован више пута.

Упоредо са пројектантском делатношћу бавио се и педагошком радом. Године 1933. бива постављен за асистента – волонтера при Катедри за византијску и стару српску архитектуру на Техничком факултету Универзитета у Београду, а након повратка из логора, у који је депортован 1941. године, и окончања Другог светског рата, 1946. године враћа се на место асистента Архитектонског факултета у Београду на предметима: Архитектоника са историјом уметности и Народна архитектура и уметност, код професора Александра Дерока. Године 1950. бива изабран за асистента на предметима: Слободно цртање и Акварелисање, где је постао и редовни професор. У домену научноистраживачке делатности највише радова је објавио из области Архитектонске акустике. Пензионисан је 1974. године, али је и после одласка у пензију наставио да се бави архитектуром и сликарством.

Пратећи каталог изложбе (Изложбена свеска број 24) чији су издавачи Музеј науке и технике и Галерија науке и технике САНУ, а рецензент проф. др Александар Кадијевић (обима 35 страна), узоран је и препознатљив по ликовној опреми.

Текст каталога у потпуној је спрези са добром ауторском поставком Ање Радаковић. Он је подељен на следећа поглавља :

Биографија (стр. 7–9); Стамбени објекти до 1941. (стр. 9–12); Породичне куће (стр. 12–14); Сакрални опус (стр. 14–16); Неизведени пројекти (стр. 16–18); Послератни опус (стр. 18–21); Ентеријери и адаптације (стр. 21–24); Сликарство (стр. 24–26). Последње странице каталога посвећене су : Библиографији објављених текстова Григорија Самојлова (стр. 26); Одабраној библиографији о архитекти Григорију Самојлову (стр. 26–28) и Т:113 – из збирке Григорија Самојлова Одељења

архитектуре Музеја науке и технике (стр. 29–35). Упоредо са српским текстом дат је и превод на енглески језик.

Милан Просен нас уводи у професионални живот Самојлова на један крајње романтичан начин, дирљивом и животном “Исповешћу о дипломирању”, где посетилац и читалац већ на самом почетку бива упућен у недаће које су архитекту пратиле, али и подстицале да истраје на часном и креативном путу којим га је водила љубав према архитектури и уметности уопште. На изложби су се пред очима посматрача смењивали бројни и незаборавни експонати: задужбина Луке Теловића, Вила породице Теокаровић у Вучју, Вила Аркадија Милетића, Вила породице Сарван, црква Рођења светог Јована Крститеља у Вучју, храм Св. Архангела Гаврила у Хумској 26; конкурсни пројекат за палату Пензионог фонда, Београдске задруге, југословенског Пантеона, затим Београђанима познате зграде послератне Југославије: зграда Југобанке, Лабораторија Технолошког факултета, Машински факултет, али и врхунски изведени ентеријери Биоскопа “Београд”, САНУ, хотела “Москва”... На изложби су биле заступљене све врсте објеката којима се овај изузетни градитељ бавио: монументални државно-административни објекти, приватне породичне виле, вишеспратнице, сакрални објекти и спомен обележја... Уложен је велики напор да се оствари увид у сва пројектована дела, анализирани су неизведени пројекти, сабрани су и проучени биографски и библиографски подаци. Посетиоцима су стављена на увид и два документарна видео записа: “Архитекта Григорије Самојлов – стварање у сенци” (2004) и “Освећење цркве у Вучју” (1938). Целини су приложени и подаци о делатностима које нису директно у вези са пројектовањем али доприносе општој слици и спознаји градитељевог лика и дела.

Ипак, боја са Самојлових акварела, уља, витража, портрета и аутопортрета учинила је да методолошки утемељени и научно обрађени и презентовани материјал добије једну нову и поетизовану димензију, која је подсетила посматрача на нешто што се понекад заборави: док дело живи, живи и уметник.

Изложба је прави подстицај будућим истраживачима српске архитектуре новијег доба,

али и место да се помену институције као што су Одељење архитектуре Музеја науке и технике и Одељење за историју уметности, Катедра за историју архитектуре Филозофског факултета у Београду, које се већ деценијама баве сакупљањем, проучавањем и заштитом опуса знаменитих српских архитеката, али и школовањем и менторским радом са младим људима који се баве истраживањем српске архитектуре новијег доба.